

ISSN:2181-0427 ISSN:2181-1458

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

**НАМАНГАН ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ
ИЛМИЙ АХБОРОТНОМАСИ**

**НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК НАМАНГАНСКОГО
ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА**

2021 йил 12-сон

5. Умаров К.Ж. Маънавий-маърифий фаолият жараёнида талабаларда мустақиллик тафаккурини шакллантиришнинг педагогик асослари: Нед. фан. ном. дисс... . автореф. -Т. : 2005.

6. Рузиева Д.И. Олий таълим муассасалари талабаларида миллий ифтихор туйғусини шакллантиришнинг илмий-педагогик асослари: Пед. фан. док. дисс. . . . автореф. -Т. : 2007.

RAQAMLI JAMIYAT VA RAQAMLI MADANIYAT.

Maxmudov Abrorjon Zakirovich

Namangan davlat universiteti

O'qituvchi

Tel: 93 673-57-37 e-mail: yangilik2019@gmail.com

***Annotatsiya:** Ushbu maqolada raqamli jamiyat va raqamli madaniyatning shakllanish jarayonida aynan nimalarga e'tibor berilishi, shu bilan birga XX asrdan XXI asrga o'tganda pedagog va talabalardan raqamlashtirish davrida qanday malaka va ko'nikmalar talab qilinib qanday natijalarga erishilayotganligi yoritib berilgan.*

***Kalit so'zlar:** raqamlashtirish; oliy ta'limni insonparvarlashtirish; raqamli madaniyat, internet, mobil texnologiyalar.*

ЦИФРОВОЕ ОБЩЕСТВО И ЦИФРОВАЯ КУЛЬТУРА.

Махмудов Абдоржон Закирович

Наманганский государственный университет

Учитель

Tel: 93 673-57-37 e-mail: yangilik2019@gmail.com

***Аннотация:** В этой статье объясняется, на что следует обращать внимание в процессе формирования цифрового общества и цифровой культуры, а также какие навыки и компетенции требуются преподавателям и учащимся в цифровую эпоху с 20 по 21 век.*

***Ключевые слова:** цифровизация; гуманитаризация высшего образования; цифровая культура, интернет, мобиль технология.*

DIGITAL SOCIETY AND DIGITAL CULTURE.

Makhmudov Abrorjon Zakirovich

Namangan State University

Teacher

Tel: 93 673-57-37 e-mail: yangilik2019@gmail.com

***Abstract:** This article explains what to look for in the process of forming a digital society and digital culture, as well as what skills and competencies are required for teachers and students in the digital age from the 20th to the 21st century.*

***Key words:** digitalization; humanization of higher education; digital culture, internet, mobile technology.*

Raqamli jamiyat va raqamli madaniyat deb nomlangan oliy ta'limni insonparvarlashtirish o'rtasida ko'prik qurish kerak. Bu faqat ideal tarzda bo'lishi mumkin emas, u maxsus tarkibga ega, tashuvchilar va universitetda - standartlar, fanlarning ish dasturlari, baholash vositalarining mablag'lari va boshqalarni muntazam ishlab chiqish jarayoni bilan bog'liq

texnologiyalar, shuningdek, tushunish - falsafiy, madaniy - yangi sharoitda oliy ta'limni insonparvarlashtirish bo'yicha barcha tadbirlar mujassamlashgan bo'lishi darkor.

Raqamli jamiyatning dialektik birlashuvi va oliy ta'limni insonparvarlashtirishning umumiy falsafiy va amaliy muammolarini o'rganishda madaniyat falsafasida, madaniyatshunoslikda - tizimli, tarixiy va mantiqiy, tizimli va boshqalarda qo'llanilgan usullarga tayanish kerak. XX asrda Insonparvarlik bilimlarini o'rganishga yo'naltirilgan metodologiyalar, xususan, tezaurus yondashuvi (Lukov, 2018), bu ko'p hollarda raqamli madaniyat va yangi avlodlar tomonidan ijtimoiy -madaniy sub'ektivlikni assimilyatsiya qilish darajasi o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlab beradi.

Subyektiv metodologiyani subyektiv bilimlarning afzalliklarini isbotlash vositasi sifatida emas, balki tushunish muhimdir. Subyektivlik va subyektivlik bir xil emas. Subyektivlik - bu subyektning (shaxs, guruh, jamoa, jamiyat) atrof -muhitga faol ta'sir ko'rsatishi, uni o'z manfaatlari uchun o'zgartirishi, shuningdek, o'ziga xos qonunlarga tayanishi. Bu odamning hech narsaga bo'lgan shaxsiy fikri emas, faqat uning nuqtai nazaridan, uning xohish-istaklari birinchi o'rinda turadi, bu subyektivlikni tavsiflovchi obyektivlikka qarama-qarshilik emas. Raqamli iqtisodiyot davrida subyektivlik ijtimoiy-madaniy o'zgarishlarning markazida bo'lib, ular tobora tabiat qonunlari va ularning talqini va kelajakning ongli qurilishida qo'llanilishiga asoslangan.

Buyuk chex pedagogi Ya. A. Komenskiy "Inson ishlarini tuzatish bo'yicha umumiy kengash" (1645) asarining to'rtinchi qismida inson tarbiyasi bilan bog'liq tabiatga muvofiqlik haqida gapirgan. Ammo Komenskiy uchun tabiatga muvofiqlik - tarbiyani inson tabiati bilan muvofiqlashtirish. J.-J. Russoning fikrlariga ko'ra tabiiy ta'limning asosi ham shu. Biz bu mavzuni I. G. Pestalotsining asarlarida ko'rishimiz mumkin. K.V.Vielandga yozgan maktubida (1801), u tayanadigan ikkita tamoyilni ishlab chiqdi. "Mening birinchi tamoyilim, - deb yozadi Pestalotsi, - biz bolani faqat u nimani his qilayotganini, nimalarga qodirligini va nimani xohlashini biladigan darajada yaxshi tarbiyalashimiz mumkin" (Pestalotsi, 1963: 188). Pestalotsining ikkinchi tamoyili shundaki, bola "moyilligi, istagi va qobiliyatlari bilan bir butun".

A. Disterweg tarbiyadagi tabiatning uyg'unlik tamoyilini madaniy muvofiqlik tamoyili bilan to'ldirdi: "Butun insoniyat, har bir xalq, har bir avlod va boshqalar o'z tarixining natijasi va ularga ta'sir ko'rsatgan barcha omillardir. Har bir millat shu sharoitlar ta'siri ostida nima bo'lishi mumkinligiga tabiiy holat deb qarashi va bir paytlar madaniyatning holatini tabiiy hodisa deb hisoblash kerak ... "(Disterweg, 1956: 228). U uzoq vaqtdan beri tarbiyada va madaniy farqlar omilini hisobga olgan holda o'rnatilgan olimlardan biridir.

Bugungi kunda zamon bilan xamnafas rivojlanib borayotgan hozirgi kundagi pedagog va talabalarning raqamli madaniyati haqida fikr yuritadigan bo'lsak-savol tug'ildi- raqamli madaniyat nima?

Raqamli madaniyat - bu, birinchi navbatda, zamonaviy axborot texnologiyalarini tushunish, ularning funktsionalligi, shuningdek, ularni ishda yoki kundalik hayotda malakali ishlatish qobiliyatidir. Va bu smartfonlar yoki aqlli qahva qaynatgichlariga taalluqli emas, balki ma'lumotlar bazalari bilan ishlash, mashinani o'rganish, kompyuterni modellashtirish, statistik tahlil, grafik muharrirlari bilan ishlash va boshqalar.

Raqamli madaniyat sohasida ko'nikmalarga ega bo'lgan mutaxassis, IT sohasida maxsus ma'lumotga ega bo'lishidan qat'i nazar, zamonaviy axborot texnologiyalari bizga taqdim etadigan vositalardan qanday foydalanishni biladi. Bundan tashqari, raqamli madaniyat

odamning raqamli etikaga rioya qilishini bildiradi. Bu shuni anglatadiki, u boshqa foydalanuvchilar bilan qanday aloqa o'rnatishni, o'zi haqida qanday ma'lumotlarni taqdim etishni, qaysi ma'lumotlar ochiq va qaysi biri ochiq emasligini, axborot xavfsizligini ta'minlashni, o'z mamlakatida ma'lumotlar bilan ishlash sohasida qanday qonun hujjatlari mavjudligini biladi. Boshqacha qilib aytganda, u o'zini axborot makonida qanday qilib to'g'ri joylashtirishni va u yerda bo'lganingizda qanday chegaralarni kesib o'tish mumkin emasligini anglatadi.

Nima uchun sizga raqamli madaniyat sohasidagi bilim kerak?

Axborot texnologiyalari hayotning barcha sohalariga istisnosiz kirib keldi. Kelajak narsalar Interneti, blokcheyn va boshqa tarqatilgan tarmoqlar, avtomatlashtirish va robot iqtisodiga tegishli. Umuman olganda, Internetda juda ko'p kerakli va keraksiz ma'lumotlar bor va ma'lumotlarni qayta ishlash, yaxshiroq ijtimoiy xizmatlar yaratishga, sanoatga va boshqaruvga yangilik kiritishga yordam beradi. Ma'lumotlar mutaxassisi va tizim tahlilchisi kabi kasblarga talab tobora ortib bormoqda, lekin hamma ham bu mutaxassislar nima qilayotganini tushunmaydi. Bir avlodning tafakkuri va xulq-atvorining xususiyatlarini belgilaydigan Internetda ham biznes, ham shaxsiy muloqotning katta qismi amalga oshadi. Shunday qilib, deyarli har qanday faoliyat sohasida biz katta hajmdagi ma'lumotlarni saqlash, qidirish va tahlil qilish zarurati bilan duch kelamiz.

Buni amalga oshirish uchun, ya'ni atrofimizdagi ma'lumotni malakali boshqarish va ayni paytda mazmunli natijalarga erishish uchun raqamli madaniyat zarur. Ya'ni, bu sohada bilimga ega bo'lgan kishi, ma'lumotlarni qayta ishlash va tahlil qilish uchun qaysi algoritmlar mos kelishini, ma'lumotlar sohasida qanday vazifalarni qo'yish mumkinligini, bu muammolarni hal qilish uchun qaysi texnologiyalar mos ekanligini va qanday natijalarga ishonish mumkinligini tushunadi.

Shu bilan birga, bugungi kunda raqamli madaniyatga texnik va gumanitar kasb sohasidagi mutlaqo barcha mutaxassislar muhtoj. Axir, agar xodimning vazifalari, masalan, dasturiy ta'minotni ishlab chiqishni o'z ichiga olmasa ham, u o'z sohasi vazifalarini to'g'ri shakllantirib, dasturchi uchun texnik vazifa qo'yishi kerak. Iqtisodiyot bilan bog'liq har qanday ishda statistik tahlil va katta ma'lumotlarni qayta ishlash muhim ahamiyatga ega. Aloqa bo'yicha mutaxassislar grafik muharrirlari, CMS tizimlari, HTML formatlash va boshqa raqamli vositalar bo'yicha ko'nikmalarga ega bo'lishlari shart. Filolog matnlarni tahlil qila olishi, bioinformatika - DNK ketma-ketligini qayta ishlashi kerak. Chunki bu kelajak iqtisodiyoti va raqamli madaniyat sohasidagi bilimlarsiz deyarli har qanday kasb bo'yicha kerakli mutaxassis bo'lish imkonsizdir.

Natijada esa raqamli texnologiyalarning asosiy tushunchalarini bilish (RT-1) va asosiy raqamli texnologiyalar va ularning ish algoritmlarini bilish (RT-2) ga ega bo'lamiz.

Shakllangan malakalar asosida raqamli kosmosdagi hayotni belgilaydigan dunyoqarash, ijtimoiy, shaxsiy va professional muammolar va jarayonlarni tahlil qilish va hal qilish uchun raqamli texnologiyalarni qo'llash qobiliyati (RTQQ) shakllanib boradi.

Endi tabiatning o'xshashligiga asoslangan yangi bilimlarni yaratish markazlarida yangi avlod olimlari tomonidan global ilmiy loyihalar yaratilmoqda, ular eski uslubda fiziklar, kimyogarlar, biologlar, psixologlar, sotsiologlar, tilshunoslar va tarixchilar. Ammo bugungi kunda u XXI asr ilm-fanini olib bormoqda, bu ob'ektlar bir vaqtlar alohida ob'ektlar chegaralari bilan o'ralgan va kelajak madaniyatida paydo bo'ladigan boshqa modelni ifodalaydi.

Raqamlashtirish bu ma'noda nafaqat iqtisodiyotga, yangi buyumlarni ishlab chiqarish va iste'mol qilish sohasiga, balki ular ishlab chiqarilgan materiallarga, vazifalariga ko'ra, kundalik hayotga qo'shilishiga ham ta'sir qiladi. Bu yangi madaniyatning asosiga aylanadi va bizning ko'z o'ngimizda bu madaniyatni ham, bizni o'rab turgan jamiyatni ham o'zgartiradi. Va bu degani - va o'zimiz raqamli madaniyatni madaniyatli qilib shakllanishiga o'z hissamizni qo'shishimiz darkor degani. Shundagina kelajagimiz yoshlariga to'g'ri ta'lim va tarbiya beribgina qolmasdan yetuk raqamli madaniyatli bo'lg'usi pedagog kadrlarni va boshqa kasb egalarini to'g'ri yo'naltira olamiz.

Adabiyotlar:

1. Кузнецова, Т. Ф. (2018) Цифровое общество в свете культурологии [Электронный ресурс] // Горизонты гуманитарного знания. № 1. С. 27–36.
2. Lukov, V. A. (2018) *Tezaurusnaia sotsiologiya [Thesaurus sociology]: in 4 vols.* Moscow: Moscow University for the Humanities Publ. Vol. 1. 608 p.
3. Дистерверг, А. (1956) Избранные педагогические сочинения : пер. с нем. М. : Учпедгиз. 374 с.
4. Mamatov D.N., Bekchanova Sh.B., Saidova B.N., Abdullaeva D.N., Fayzieva G.U. Enhancing the participation of students and faculty in distance learning using blender learning and flipped classroom technologies in the development of pedagogy through digital technology // *PSYCHOLOGY AND EDUCATION* (2021) 58(2): 4910-4917. Amerika. P 4910-4917
5. Mamatov D.N., Bekchanova Sh.B. Masofaviy ta'lim jarayonlarini raqamli texnologiyalar asosida individuallashtirish metodikasi. Monografiya- Toshkent, 2020. b 131.
6. Bekchanova Sh.B. Components of Distance Learning Systems (2021). Components of Distance Learning Systems. *Journal Academia Globe: Inderscience Research*, 1(1), Indonesia. p 21-25.

SPORT BILAN SHUG'ULLANUVCHI O'SMIRLARNING ASOSIY OZUQALARGA BO'LGAN EXTIYOJI

Atamuxamedova Ma'suda Raximjanovna, Ergashev Azizbek Avaxxon o'g'li
Farg'ona politexnika instituti, Farg'ona, O'zbekiston

masudaatamuhamedova862@gmail.com

azizbek_ergashev_90@mail.ru

<tel:+998901644777>

Annotatsiya: *Sport nutritsevtikasini rivojlanishida mashq (trenirovka) jarayonining barcha bosqichlarida sportchilarning ovqatlanish rejimiga yondashuvlarini ilmiy asoslash dolzarbligicha qolmoqda. Bu masalalarni xal qilishda yuqori energetik qiymatga ega, hazm bo'lishi oson, zarur vitaminlar va minerallar majmuasi bilan boyitilgan, shu jumladan, organizmning individual xususiyatlariga qarab ovqatlanishning uslubiy bazasini rivojlantirish, shuningdek funktsional ovqatlanishni tashkil etish chora-tadbirlar kompleksini baholash uchun dalillarga asoslangan tadqiqotlar o'tkazishni maqsad qildik.*

Kalit so'zlar: *uglevod, protein, nutritsevtika, funktsional ovqatlanish, jir, makronutrient, prebiotik, vitamin.*

103	Физикага оид масалаларни ечишда моделлаштириш методига мослаштиришнинг ўзига хос жиҳатлари Эштемиров А. Н	523
104	От спортини ривожлантиришнинг педагогик шарт-шароитлари Абдуманногов А. М., Ибрагимова Д.М.	530
105	Божхона органларидаги коррупцияга қарши курашишнинг ҳуқуқий асослари таҳлили Раҳимов С.А	534
106	Талабаларда миллий армияга садоқат туйғусини шакллантиришнинг педагогик муаммолари Бобожонов Н. Н	544
107	Raqamli jamiyat va raqamli madaniyat. Maxmudov A. Z	549
108	Sport bilan shug'ullanuvchi o'smirlarning asosiy ozuqalarga bo'lgan extiyoji Atamuxamedova M.R., Ergashev A.A	552
109	Fizikadan olimpiada masalalarini integrallab yechish metodikasi Tursunova Sh. M., Xomitov Sh. A., Boliyev O.I.,	557
110	O'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini shakllantirishning finlyandiya tajribasi (texnologiya darslari misolida) Tursunov J.E.	561
111	Чет тилини ўқитишнинг назарий асослари Авазматова М.М	565
112	Инсерт-стратегия при изучении «повестей белкина» А.С.Пушкина (Повесть «метель»). Буранова Н.Ш	570
113	Янгилаиш стратегиясида маънавий-ахлоқий тарбиянинг аҳамияти Бурханов Т.М.	574
114	О методе опорных технологий обучения на занятиях по русскому языку в вузах Джалалова С.М.....	579
115	Matematika o'qitish jarayonida matematik qonuniyatlarni topishga doir masalalar yechish orqali o'quvchilarning ijodiy faoliyatini rivojlantirish Djurakulova A.X	584
116	Мактабгача таълим ташкилотларида нафас олиш гимнастикасини ўтказишга доир тавсиялар Неъматов Б.И	590
117	Жўрнавотлик ва ансамбл ижрочилиги тарихидан Каримова М.В	597
118	Специфическая кадровая подготовка медиков-физиков – важный аспект здоровья будущего поколения Зоирова Л. Х	601
119	Техника фанларини ўқитишда талабаларнинг китоблар билан ишлашларини шакллантиришнинг ноананавий усули Асатиллаев Й. М., Катаева М.М.	606